

Modernisering in het Amazonewoud

Bijna wekelijks komt het thema rond ontbossing van het Amazonewoud in de actualiteit. Hierbij worden de grote gevolgen voor de natuur en klimaatopwarming telkens aangehaald, maar de lokale bevolking wordt vaak over het hoofd gezien. Deze mensen zijn afhankelijk van het Amazonewoud en gebruiken de natuurlijke rijkdommen die het te bieden heeft om huizen te bouwen, sierraden te maken, om te voorzien in voedsel, medicinale toepassingen, enzovoort. Als deze voorzieningen plots wegvallen of verminderen door een verandering in landgebruik, zoals ontbossing, heeft dit grote gevolgen. Deze gevolgen beïnvloeden niet enkel de voedselvoorziening en ziektezorg, maar ook de biodiversiteit.

Oorzaken van modernisering

De voorgelegde thesis is een aanvulling bij het project ASSETS (Attaining Sustainable Services from Ecosystems) die wetenschappelijk onderzoek uitvoert in het regenwoud van drie verschillende landen: Colombia, Peru en Malawi. Het project heeft als doelstellingen de gevolgen van veranderingen in landgebruik op de levensstijl van de lokale bevolking te onderzoeken, alsook hoe de natuurlijke voorzieningen vanuit het Amazonewoud worden beïnvloed. Tijdens het verblijf voor het thesisonderzoek werden de nuttige planten voor de lokale bevolking in twee geselecteerde dorpen vastgelegd. In deze dorpen is de graad van modernisering gelinkt aan veranderingen in landgebruik. Bijvoorbeeld ontbossing om plaats te maken voor palmolie gaat gepaard met de aanleg van wegen, hierdoor verandert niet alleen het natuurlijke landschap, maar worden dorpen beter bereikbaar en hebben ze meer toegang tot de gemoderniseerde wereld. Dit gaf aanzet na te gaan of de plantenkennis wordt beïnvloed door aanwezigheid van 'moderne' elementen, zoals een gsm en internet. Ook basisvoorzieningen zoals elektriciteit en stromend water werden in beschouwing genomen.

Avontuur in het Amazonewoud

Het onderzoek werd uitgevoerd in twee verschillende dorpen: Pueblo Libre en Naranjal. Beide dorpen behoorden tot de bevolkingsgroep van de mestizos, die een mix is van blanke en inheemse volkeren. Ondanks het feit dat mestizos al 100-den jaren aanwezig zijn, namelijk sinds de kolonisatie van Peru en er nu de grootste bevolkingsgroep vormen, is hun plantengebruik nog maar beperkt bestudeerd. Vooral in de Ucayali regio is er een gebrek aan informatie rond het plantengebruik met deze bevolkingsgroep en verder heeft dit gebied te kampen met grootschalige ontbossing en (illegale) houtkap. Dit zorgt ervoor dat de planten en de kennis van deze planten aan een verbazingwekkende snelheid aan het verdwijnen zijn.

Het eerste dorp was Pueblo Libre, gelegen aan een grote weg, en was dus relatief makkelijk bereikbaar. Het tweede dorp was Naranjal, dit dorp lag aan een grotere rivier (Ucayali rivier) en was vooral bij veel regenval heel moeilijk bereikbaar. Tijdens het onderzoek in Naranjal was er zelfs zoveel regen gevallen waardoor geen enkele auto het dorp kon bereiken en een kano met een klein motortje de enige manier was om er weg te raken. Deze trip duurde dan nog eens verschillende uren en tijdens de kanotocht moest er voortdurend water weggeschept worden.

De weg die langs Pueblo Libre loopt (links) en de Ucayali rivier naast Naranjal (rechts)

Pueblo Libre was het meest gemoderniseerde dorp van de twee: er was elektriciteit, vele huizen hadden stromend water, ook was er ontvangst met de gsm en sinds een project van USAID in 2014 was er zelfs een computerlokaal gebouwd waar toegang is tot het internet. Daarnaast werd het Amazonewoud in dit dorp reeds voor grote delen ontbost voor de productie van palmolie.

Een keuken met 'modernere' keukentoestellen in Pueblo Libre (links) en de zonsondergang met het voetbalplein en een klein winkeltje in Pueblo Libre (rechts)

Naranjal, het dorp aan de rivier, was daarentegen veel minder gemoderniseerd. 's Avonds was er gedurende twee à drie uur elektriciteit die werd opgewekt met behulp van een kleine generator. Elke morgen moest er water gehaald worden aangezien er geen stromend water was. Verder had dit dorp geen internet- of gsmverbinding en het Amazonewoud is nog relatief ongerept.

Deze verschillen in graad van modernisering, die gelinkt zijn aan de ontbossing, zorgen voor grote verschillen tussen beide dorpen. De bereikbaarheid van Pueblo Libre zorgt ervoor dat de mensen makkelijker naar steden kunnen om naar een apotheek te gaan, eten in een supermarkt te kopen, kunnen gaan shoppen om nieuwe kleren, enzovoort. Samen met toegang tot het internet, heeft dit alles ervoor gezorgd dat Pueblo Libre heel snel gemoderniseerd is en dus ook veel minder afhankelijk is geworden van de natuurlijke rijkdommen die het Amazonewoud te bieden heeft. Naranjal daarentegen, die slechts weinig contact heeft met de gemoderniseerde buitenwereld, is nog veel meer afhankelijk van het Amazonewoud. Dit uit zich duidelijk in de levensstijl van deze mensen: de mannen gaan bijvoorbeeld nog regelmatig gaan jagen en de vrouwen hakken 's morgens hout om het kookvuur aan te steken.

Huizen in Naranjal (links) en een man uit Naranjal die gereedschap maakt (rechts)

Gebruik van natuurlijke rijkdommen

In totaal werden in beide dorpen 269 nuttige planten vermeld, waarvan 187 verschillende planten ook verzameld werden uit het Amazonewoud. Het verzamelen van deze planten was een groot avontuur met vele (natuurlijke) hindernissen.

Een tarantula (links) en een slang (rechts) tijdens het verzamelen van planten

Opvallend bij het vergelijken van de resultaten is het grote verschil tussen het totaal aantal planten die gebruikt worden in Pueblo Libre en Naranjal, waarbij Naranjal meer nuttige planten telt dan Pueblo Libre. Dit verschil was ook duidelijk op te merken bij de medicinale planten. Hieruit kan dus afgeleid worden dat de mensen uit Naranjal over een uitgebreidere kennis beschikken als het gaat over het gebruik van planten en dus ook meer afhankelijk zijn van deze planten in vergelijking met Pueblo Libre. Dit hangt samen met de reeds aangehaalde verschillen in modernisering.

Hieruit kan besloten worden dat modernisering effectief een invloed heeft op de kennis rond nuttige planten. De vraag is natuurlijk of deze verminderde plantenkennis en verlies van biodiversiteit die gelinkt is aan modernisering negatief of positief is voor de levenskwaliteit van de lokale bevolking. De resultaten van deze thesis zullen bijdragen om samen met de andere resultaten van het ASSETS project een antwoord te kunnen geven op deze vraag.